

KSIAŻKI EKONOMICZNO-ROLNICZE

ARUTUNJAN Ju. W.: **Sowietskoje krestianstwo w gody wielkiej otieczestwiennoj wojny** (Radzieccy chłopci w latach wielkiej wojny ojczyźnianej). Moskwa 1963 Akad. Nauk SSSR, s. 460

Praca wykonana w Instytucie Historii Akademii Nauk — nawiązując do dwu poprzednio wydanych publikacji, dotyczących radzieckiego ustroju kołchozowego w przededniu wojny — charakteryzuje: sytuację rolnictwa ZSRR w trudnych warunkach lat wojennych, jego wysiłki utrzymania produkcji rolnej oraz zaspokojenia potrzeb armii i ludności, szczególnie zaś przezwyciężenia przeszkód związanych z wywołanym przez wojnę ubytkiem siły roboczej; stan sił wytwórczych w decydującym okresie wojny oraz odbudowy wsi i rolnictwa na odzyskiwanych obszarach, wreszcie wpływ wojny na położenie ludności rolniczej (liczebność ludności, strukturę oraz warunki bytowe i kulturalne na wsi).

Na podkreślenie zasługuje dołączenie do pracy bogatego aneksu statystycznego, zawierającego m. in. dane o liczbie kołchozów i gospodarstw w nich skolektywizowanych oraz ludności kołchozowej, kadrach zatrudnionych w rolnictwie, wykonywanych pracach, gospodarce roślinnej i hodowlanej oraz podziale produkcji kołchozowej. Podano również literaturę przedmiotu oraz indeks rzeczowy i wykaz nazw geograficznych.

ASCHOFF G.: **Agrarpolitik und landwirtschaftliche Genossenschaften in der EWG** (Polityka agrarna i spółdzielczość rolnicza w krajach wspólnoty europejskiej — EWG). Karlsruhe 1961 C. F. Müller, s. 128. Quellen und Studien des Inst. für Genossenschaftswesen an der Univer. Münster, XIII Band.

W XIII tomie Źródeł i Studiów Instytutu Spółdzielczego przy Uniwersytecie w Münster zawarto krytyczną analizę problemów integracji polityki rolnej oraz możliwości udziału we Wspólnym Rynku spółdzielczości rolniczej. Z chwilą zawarcia układu o Wspólnym Rynku wyłoniły się przed jego uczestnikami nowe problemy ekonomiczne, w tym specyficzne i — jak wiadomo — trudne do uzgodnienia sprawy rolnicze. To też autor, po omówieniu ogólnych zagadnień integracji oraz założeń wspólnoty europejskiej przechodzi z kolei do problemów: rolnictwo a EWG, w tym zaś w szczególności znaczenia, z punktu widzenia celów i zadań EWG, wszelkich typów spółdzielczości rolniczej oraz możliwości samej spółdzielczości rolniczej, a m. in. wykorzystania jej w polityce stabilizacji rynku w ogóle oraz poszczególnych krajach (NRF, Francji, Włoszech, Holandii, Belgii i Luksemburgu) zależnie od potencjału i stanu organizacyjnego oraz znaczenia spółdzielczości rolniczej w danych krajach. W związku z tym czytelnik znajdzie w publikacji interesujące, aktualne dane o rolnictwie i spółdzielczości w tych krajach, udokumentowane ponadto bogatym zestawem literatury.

BERTHOLD E. **Efektywność finansowa inwestycji w spółdzielniach produkcyjnych**. Warszawa 1963 LSW, s. 305

Według własnej oceny autora „przedmiotem pracy nie jest problem efektywności inwestycji w zakresie makroekonomicznym całej gałęzi gospodarki narodowej; ... ale efektywność nakładów inwestycyjnych w chłopskich przedsiębiorstwach rolnych typu spółdzielczego, badania w zakresie mikroekonomicznym”. Niemniej jednak praca obejmuje „nie tylko problematykę ekonomiczno-finansową... W wielu wypadkach dotyka zagadnień przebudowy ustroju rolnego, a więc polityki agrarnej”. Mimo to nie sposób podzielić samooceny autora, iż praca przyczyni

się do przyspieszenia tempa socjalistycznej przebudowy wsi, to znaczy spełni swe zadania w dwóch kierunkach: naukowym i społeczno-politycznym.

Jeśli idzie o szczegóły — autor omawia specyfikę inwestycji w rolnictwie, ich finansowanie, proponuje nowy wskaźnik mierzenia efektywności inwestycji w rolnictwie, po czym przechodzi do zasadniczego tematu inwestycji w spółdzielniach produkcyjnych oraz ich efektywności w 21 zbadanych spółdzielniach.

BIEŁOW K. A., SUNDUKJAN G. S., URIEW E. A.: Planowanie i organizacji zagotowok syryja i sielskochoziajstwiennych produktow (Planowanie i organizacja dostaw surowców i produktów rolnych). Moskwa 1963 Izd. Centrosojuza, s. 176.

W pracy przeznaczony dla organizacji związanych ze skupem produktów rolnych, przede wszystkim spółdzielczości, przedstawiono metodykę obliczania zasobów i planowania skupu produkcji rolnej, włączając w to, prócz podstawowych artykułów, także surowce techniczne i wtórne oraz lecznicze. Szczególną uwagę zwrócono na organizację, planowanie i sprawozdawczość obrotu produktami rolnymi.

BLANCKENBURG P. von: Einführung in die Agrarsoziologie (Wprowadzenie do socjologii rolnej). Stuttgart 1962 E. Ulmer, s. 170.

Założeniem publikacji jest wprowadzenie czytelnika w całokształt zagadnień socjologii rolnej, przy czym w części I znajdzie on przegląd systemów społecznych okresu przedindustrialnego i przemysłowego, które miały szczególne znaczenie dla kształtowania się procesów społecznych w rolnictwie, ilustrowanych bogato przykładami z tej dziedziny. Ważne jest to, że daje ona możliwość czytelnikowi nie mającemu przygotowania socjologicznego, zapoznania się ze sposobami myślenia, specjalną terminologią i metodami, którymi posługuje się socjologia. Podstawowa część pracy dotyczy sytuacji ludności rolniczej we współczesnym społeczeństwie uprzemysłowionym, jej grup społecznych oraz zachodzących tam procesów. Jeśli idzie o sprawy szczegółowe, poruszono m. in. następujące zagadnienia: człowiek a społeczeństwo, wpływ otoczenia na niego, elementy składowe struktury socjalnej, wieś i miasto, ruch ludności między wsią a miastem, rodzina wiejska, chłopi, robotnicy rolni i ludzie zarobkujący ubocznie w zawodach pozarolniczych, wieś jako środowisko społeczne.

Le commerce des produits agricoles en Europe (Handel produktami rolnymi w Europie). Genève 1963 Commission Economique pour l'Europe s. 167 + tabl., Agri № 42.

Opracowanie wydane przez FAO kontynuuje i uzupełnia poprzednie pt. „10 lat handlu produktami rolnymi w Europie 1951—1960” (vide nr 4/1963 „Zagadnień”, str. 191). Tym razem położono nacisk na te produkty rolne, które stanowią większą część produkcji globalnej i towarowej.

Zebrano tu również najnowsze dane statystyczne dotyczące artykułów rolnych za lata 1960—1962 i w pewnej mierze 1963 r. oraz uzupełniono w stosunku do poprzedniej publikacji analizę dwu głównych rynków importowych tj. Wielkiej Brytanii i krajów Wspólnego Rynku. Scharakteryzowano także poszczególne problemy krajów, które są nastawione na eksport produkcji rolnej (Dania, Holandia, Polska i Jugosławia) oraz na problemy wynikające przy wymianie między krajami wschodu i zachodu (m. in. w związku ze zmienionymi od roku warunkami importu do krajów Wspólnoty Europejskiej). Oddzielną część stanowią dane dotyczące poszczególnych produktów rolnych (zboże, jęczmień, kukurydza, mięso, masło, ser, jaja, cukier, jarzyny i owoce) oraz aneks zawierający statystykę importu wyżej wymienionych artykułów w tonach metrycznych i dolarach.

COPPOCK J. O.: North Atlantic Policy — the Agricultural Gap (Polityka Północno-Atlantycka — rozłam w rolnictwie). New York 1963 The Twentieth Century Fund, s. XV, 271.

Wydana nakładem i staraniem założonego w 1919 r. „Funduszu XX w.”, druga z kolei pozycja poświęcona zagadnieniom europejskim (pierwsza to Europe's Needs and Resources, 1961), zajmuje się analizą trudności, jakie wyloniły się w Pakcie Atlantyckim na tle stanowiska Francji, ściślej zaś rzecz biorąc, de Gaulle'a. W pracy wykorzystano wszelkie dostępne materiały, głównie z ONZ, FAO, ECE oraz innych pokrewnych organizacji (które wymieniono w jednym

z załączników), a także Ministerstw Rolnictwa USA i Wielkiej Brytanii. Wychodząc od rozważenia przeciwstawnych tendencji — integracyjnych i autarchicznych w rolnictwie oraz polityki państwowej w tym zakresie — autor analizuje następnie poszczególne podstawowe elementy ekonomiki rolnej: ziemię i pracę, nakłady i osiągnięte wyniki, dochody rolników, poziom konsumpcji produktów rolnych, rozwój rynków, zaopatrzenie Europy w artykuły spożywcze, rozmiary nadwyżek rynkowych, aktualną produkcję rolną oraz zasady wspólnej polityki rolnej i jej perspektywy do 1970 r.

Załączniki zawierają dane dotyczące ludności m. in. za lata 1950—1955 i 1960 oraz perspektywy na lata 1970 i 1980 oraz dane w zakresie rolnictwa dla lat 1951, 1955, 1958 i 1960, a także dane perspektywiczne (1970 i 1980 r.). W treści podano bogaty materiał liczbowy i graficzny.

CZERNIEWSKI K.: Statystyka rolnicza. Warszawa 1964, PWN, s. 325.

Skrypt dla studentów Wyższych Szkół Rolniczych, tym właśnie charakterem i przeznaczeniem dla określonego odbiorcy, różni się między innymi od poprzednio wydanych prac. W związku z tym — w odróżnieniu od innych — praca nie zawiera ogólnych wiadomości o statystyce, lecz wprowadza czytelnika od razu w zadania i przedmiot statystyki rolniczej, podaje jej historyczny rozwój i organizację. Po zapoznaniu z metodyką statystycznych badań ekonomiczno-rolniczych (co należy z uznaniem podkreślić), autor wymienia rodzaje syntetycznych i materiałowych bilansów rolniczych (po siedem każdego rodzaju), po czym omawia kolejno statystykę: rolniczych środków trwałych, pracy w rolnictwie i bilansu siły roboczej, mechanizacji i postępu technicznego oraz bilansu siły pociągowej i statystykę postępu techniczno-ekonomicznego, użytkowania ziemi, produkcji roślinnej i zwierzęcej, struktury agrarnej, obrotów, cen i świadczeń w rolnictwie, bilanse materiałowe (nawozów, nasion kwalifikowanych, paszowy, obrotu stada i produktów rolnych), sprawozdawczość w rolnictwie, zbiorcze mierniki produkcji rolniczej, bilansowanie szachownicowe oraz programowanie liniowe. Spośród siedmiu aneksów wyróżnić należy „wykaz ważniejszych wzorów ze statystyki teoretycznej”, (podobnie jak rozdział XVI opracowany przez T. Marszałkowicz). Wprawdzie ten oraz inne współudziały w publikacji zostały zaznaczone w „uwagach wprowadzających”, niemniej jednak wydaje się, iż — po głośnej dyskusji o „feudalach” — wypadaloby to kolektywne współautorstwo wyraźniej uwidocznić.

Deutsche Agrargeschichte (Historia agrarna Niemiec): t. I — H. Jankuhn: Vorgeschichte und Frühgeschichte (Okres przed- i wczesnohistoryczny); t. II — W. Abel: Geschichte der deutschen Landwirtschaft vom frühen Mittelalter bis zum 19. Jahrhundert (Historia niemieckiego rolnictwa od wczesnego średniowiecza do XIX w.), s. 336; t. III — Fr. Lütge: Geschichte der deutschen Agrarferfassung vom frühen Mittelalter bis zum 19. Jahrhundert (Historia kwestii agrarnej od wczesnego średniowiecza do XIX w.), s. 290; t. IV — G. Franz: Geschichte des Bauernstandes (Historia stanu chłopskiego); t. V — H. Haushofer: Die deutsche Landwirtschaft im technischen Zeitalter (Niemieckie rolnictwo w dobie techniki), s. 290. Stuttgart 1963, Verl. E. Ulmer.

Szeroko zakrojona próba kompleksowego ujęcia historii rolnictwa niemieckiego i kwestii rolnej od czasów najdawniejszych, tzn. odkrywanych na podstawie badań archeologicznych okresu neolitu do konsolidacji stosunków po wędrownościach ludów za czasów cesarstwa frankońskiego (t. I), poprzez trzy okresy średniowiecza, rozwój rolnictwa w początkach czasów nowożytnych do jego upadku w okresie wojny 30-letniej, a następnie odbudowy w XVIII w. (t. II). Periodyzacja t. III, zawierającego historię stosunków agrarnych, jest identyczna z zastosowaną w t. II z tym, że dotyczy zagadnień socjalnych, społecznej struktury rolnictwa i władania ziemią, podczas gdy t. II odnosił się do zagadnień gospodarczych. W t. IV wyodrębniono z powyższych rozważań historię kształtowania się stanu chłopskiego, jego stosunek do innych stanów, udział w dziejach narodu niemieckiego, a między innymi tak w zasiedlaniu ziem wschodnich, jak i w wojnach chłopskich aż do czasu uwłaszczenia. T. V rozpoczyna się od Kongresu Wiedeńskiego, poprzez Wiosnę Ludów (1848 r.), jako okres odbudowy i krzepnięcia rolnictwa, do „bismarkowskiego” tzw. „tworzenia potęgi państwa niemieckiego” przed pierwszą wojną światową, a następnie poprzez okres hitlerowskiego „stanu chłopskiego” i drugą

wojną światową do — jak to nazwano — „katastrofy koncepcji wschodnio-niemieckiego rolnictwa”.

Ekonomiczeskije woprosy razwitja sielskowo choziajstwa SSSR (Ekonomiczne zagadnienia rozwoju rolnictwa ZSRR). Moskwa 1963 Izd. Ekon. Litier., s. 447.

Praca zbiorowa ok. 30 autorów, w której podjęto próbę analizy współczesnego stanu rolnictwa radzieckiego, strukturalnych zmian w zakresie uprawy roli i hodowli, zagadnień kompleksowej mechanizacji, intensyfikacji oraz podstawowych kierunków naukowo-badawczych. Rzecz przeznaczona dla pracowników organów planistycznych i gospodarczych, pracowników naukowych i ekonomistów.

FERICELLI J.: Le revenu des agriculteurs (Dochody rolników). Paris 1961 Ed. Genin, s. 394

Przyczynek do teorii podziału dochodu narodowego zasługujący na omówienie ze względu na szczupłość dostępnej literatury przedmiotu z zakresu makroekonomiki rolnej. Problematyka kształtowania się dochodu w rolnictwie została przeanalizowana na podstawie głównych źródeł dochodu rolnictwa francuskiego, płynących z rynku mięsnego, zbożowego oraz win, z uwagi na znaczenie kształtowania się cen na te produkty pod wpływem ingerencji państwa, oddziaływającego z jednej strony oraz dochodów gospodarstw rolnych, renty rolnej, wysokości opłat dzierżawnych, wynagrodzenia siły najemnej w rolnictwie i sytuacji społecznej poszczególnych grup związanych z rolnictwem — z drugiej, przy czym uwzględniono także wpływ płac i dochodów w sektorze pozarolniczym oraz układ stosunków politycznych w państwie i parlamencie. Pracę kończą wnioski autora oraz bogata bibliografia przedmiotu podzielona na piśmiennictwo ogólne, związane z poszczególnymi rozdziałami oraz wykaz czasopism.

GRIGORJEW W. K.: Woprosy teorii ziemielnowo prawa (Zagadnienia teorii prawa rolnego). Moskwa 1963 Gos. Izd. Jurid. Litier., s. 210.

Praca o przedmiocie i systemie nauki radzieckiego prawa rolnego oraz w skrócie — jego kodyfikacji i prawie: wodnym, górniczym oraz leśnym. Przedmiotem prawa jest państwowa własność ziemi, jej zasobów, wód i lasów, kwalifikacja ziem, prawo użytkowania i rozporządzania ziemią wraz z jej bogactwami. Rzecz jest przeznaczona dla pracowników naukowych, aspirantów, studentów uczelni prawnych oraz praktyków związanych z zagadnieniami gospodarki rolnej i leśnej.

HIGBEE E.: Farms and farmers in an urban age (Farmy i farmerzy w wieku urbanizacji). New York 1963 Twentieth Century Fund, s. 183.

Autor, profesor Uniwersytetu w Rhode Island, wykładowca tematu użytkowania ziemi, a przed tym profesor geografii i ekonomiki rolnictwa na Uniwersytecie w Delaware — przedstawia w swej publikacji perspektywy istnienia farm i farmerów w dobie urbanizacji, gdy ilość farm z 6,8 mln w 1935 r. zmalała w St. Zjednoczonych do 3,7 mln w 1963 r., a wg przewidywań w 1980 r. ma zejść poniżej 1 mln. W tych warunkach przed ekonomiką amerykańską staje dylemat: subsydiowania farmerów, którzy nie są w stanie sprzedać swoich produktów albo też subsydiowania farmerów nie znajdujących zatrudnienia na likwidowanych farmach, skoro okazuje się, że bardziej opłacalne jest dla gospodarki „zatrudnienie kapitału” (tzn. maszyn i urządzeń) — „niż ludzi”. W związku z tak postawionym przez autora zagadnieniem analizuje on konsekwencje zaszłej rewolucji technologicznej w gospodarce USA, istotę gospodarstwa farmerskiego i sytuację farmera oraz zagadnienie obszarów uprawnych; relacjonuje też prowadzoną na ten temat dyskusję i podejmowane decyzje. W załączeniu podano literaturę przedmiotu, zgrupowaną w odniesieniu do poszczególnych rozdziałów oraz wiele interesujących danych statystycznych.

KELSEY L. D., HEARNE C. Ch.: Cooperative extension work (Spółdzielcze kursy eksternistyczne). New York 1963, Comstock Publishing Associates, s. 490.

Trzecie wydanie (pierwsze dwa pochodzą z lat 1949 i 1955) pozytywnie przyjętego poradnika szkolenia zaocznego (eksternistycznego) osób dorosłych i młodzieży, prowadzonego w formach spółdzielczych w USA przy współudziale państwa, instytucji rolniczych i społecznych działaczy oświatowych. Szkolenie to ma na celu realizację postępu w rolnictwie i gospodarstwie domowym oraz rozwój

ogólny ludności rolniczej. Wychodząc z powyższych założeń autorzy — doświadczeni, wieloletni wykładowcy oraz instruktorzy szkolnictwa i administracji rolnej — opisują organizację, finanse, obowiązki i kwalifikacje działaczy oraz program, system i metody szkolenia bezpośredniego poprzez kontakty osobiste, spotkania, pokazy oraz za pośrednictwem prasy, publikacji, radia, telewizji itd. W końcowym rozdziale znajdujemy informacje o adaptacji w innych krajach omawianego wyżej spółdzielczego systemu szkolenia stosowanego w rolnictwie USA. W 2 załącznikach podano obowiązujące przepisy prawne oraz wyłożony przez dra J. P. Leagus'a schemat przebiegu procesu szkolenia.

KIRILŁOW E.: Finansowanie i kredytowanie sielskowo choziajstwa (Finansowanie i kredytowanie rolnictwa). Moskwa 1963, Gosfinizdat, s. 224.

Książka pomocnicza zatwierdzona przez Min. Wyższego i Średniego Szkolnictwa Specjalistycznego ZSRR dla wydziałów i szkół finansowo-ekonomicznych odpowiada treści podanego w tytule przedmiotu i stosownie do swego przeznaczenia prezentuje aktualny system planowania finansów, finansowania i kredytowania sowchozów i kolchozów oraz przedsiębiorstw i organizacji ogólno-rolniczych (jak np. *Sojuzsielchoztechnika* — Wszeczwiązkowe zjednoczenie sprzedaży maszyn i urządzeń technicznych oraz części zapasowych do nich, nawozów mineralnych oraz innych środków zaopatrzenia materiałowo-technicznego rolnictwa, organizacji remontów i eksploatacji maszyn w kolchozach i sowchozach), międzykolchozowych a także działalność instytucji zarządzających sprawami finansów i kredytowania rolnictwa. Oprócz studentów, publikacja może okazać pomoc pracownikom wymienionych wyżej jednostek organizacyjnych.

Die landwirtschaftlichen Kleinproduktionsgebiete und die regionalen Betriebs-typen der salzburger Landwirtschaft (Małe rolnicze okręgi produkcyjne i regionalne typy gospodarstw rolnictwa salzburskiego). Wien 1963. Agrarwirtsch. Institut des Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, s. 227.

Integracja gospodarki zachodnio-europejskiej postawiła także rolnictwo austriackie przed koniecznością dostosowania się do wymagań Wspólnego Rynku. W związku z tym Ministerstwo Rolnictwa i Lasów zleciło Instytutowi Gospodarki Rolnej opracowanie odpowiednich wskazówek dla regionalnych służb rolnych. Wskazania te składają się z 2 części: I — wykonana przez Instytut Gospodarki Rolnej — zawiera regionalny podział rolnictwa salzburskiego, jego charakterystykę statystyczno-ekonomiczną, z uwzględnieniem struktury agrarnej, użytkowania gleb, hodowli oraz podstawowych danych (powierzchnia, ludność itd.) dziesięciu wyodrębnionych rolniczych okręgów produkcyjnych (uzupełnionych spisem gmin i wykazem literatury); część II — opracowana przez Stowarzyszenie Księgowych Gospodarstw Rolnych i Leśnych — specyfikuje dla owych 10 okręgów produkcyjnych regionalne typy gospodarstw, uwzględniając wyniki prowadzonej przez nie rachunkowości rolnej, tzn. zawierające ich charakterystykę ekonomiczno-finansową. Całość — poza tym, że zawiera interesujący materiał liczbowy — jest bogato ilustrowana przy pomocy map oraz zdjęć.

MALÉZIEUX R., MENASSEYRE R.: Le droit du travail en agriculture (Prawo pracy w rolnictwie). Paris 1963, Ed. Berger-Levrault, s. 273.

Autor starał się wyodrębnić z całokształtu przepisów prawnych zagadnienia prawa pracy w rolnictwie, przedstawił jego zasady z pominięciem, w miarę możliwości, ogólnych przepisów spotykanych w innych dziedzinach gospodarki. Praca ma na celu ułatwienie postępowania przy stosowaniu odpowiednich przepisów przede wszystkim w zakresie wynagradzania w rolnictwie. W poszczególnych rozdziałach podano między innymi źródła prawne, warunki pracy, umowy, stawki płac, typowe konflikty i sposoby ich likwidowania. W zakończeniu autor podkreśla socjalny i ekonomiczny aspekt zagadnień prawnych pracy w rolnictwie. W aneksie zestawiono akty prawne wraz z indeksem alfabetycznym.

Oczerki istorii kollektywizacji sielskowo choziajstwa w sojunnych respublikach (Zarys historii kolektywizacji rolnictwa w republikach związkowych). Moskwa 1963, Gos. Izd. Polit. Litier., s. 560.

Praca zbiorowa, na którą składa się 12 przyczynków ilustrujących proces kolektywizacji rolnictwa w poszczególnych publikacjach ZSRR, a mianowicie:

RFSRR, Ukrainie, Uzbekistanie i Tadżikistanie, Kazachstanie, Kirgizji, Turkmenii i Azejberdżanie. Scharakteryzowano również specyficzne warunki socjalistycznego przekształcenia rolnictwa w republikach i okręgach, które weszły w skład ZSRR w latach 1939—1940, tzn. Mołdawii, Estonii i Łotwy. Wprowadzenie do rozważań zawiera artykuł wstępny o leninowskim planie spółdzielczym i jego realizacji w ZSRR.

Organizacja gospodarki pastwiskowej, Warszawa 1963, PWRiL, s. 48.

W numerze 10 Biblioteki Wiadomości IMUZ (Instytut Melioracji i Użytków Zielonych) wydano 2 prace poświęcone organizacji gospodarki pastwiskowej, a mianowicie St. Mataszewskiego pt. „Podstawy gospodarki pastwiskowej” zawierającą ogólne zasady racjonalnej gospodarki pastwiskowej oraz L. Skolimowskiego pt. „Gospodarka pastwiskowa w Zakładzie Doświadczalnym Brody”, w której pokazano realizację tych zasad w konkretnym gospodarstwie (Brody), gdzie dzięki racjonalnej gospodarce zmniejszono między innymi zapotrzebowanie na robociznę, zwolniono część obszaru pastwisk dla innych upraw, przy czym nie pociągnęło to za sobą specjalnych dodatkowych nakładów. Praca, przeznaczona głównie dla gospodarstw rolnych państwowych i spółdzielczych, może również służyć pomocą w gospodarstwach indywidualnych, gdyż wiele ze wskazanych tam metod należałoby stosować w różnych typach gospodarstw, zaś zagadnienia odpowiedniej organizacji, intensyfikacji, produkcji gospodarki pastwiskowej, sposobów żywienia — mają zastosowanie w skali państwowej.

O socjalistyczny rozwój wsi. Dyskusja. Doboru dokonał i wstępem opatrzył H. Chołaj. Warszawa 1964 „Książka i Wiedza”, s. 514.

„Książka i Wiedza” opublikowała drugi (podobny w założeniu do wydanego w 1957 r. pt. „O nowy program rolny”) zbiór wypowiedzi dyskusyjnych w najbardziej istotnych sprawach rolniczych. Obecna publikacja różni się od poprzedniej swym charakterem przede wszystkim z tego względu, iż poprzednio były to w zasadzie wypowiedzi publicystyczne. Na obecny zbiór składają się już raczej prace analityczne, pogłębione, a co najważniejsze poparte wieloletnim doświadczeniem w zakresie polityki rolnej w stosunku do programowych wypowiedzi z przed paru lat. Stąd też wnioski dotyczące kierunków rozwoju i przeobrażeń w rolnictwie polskim wysuwane są na podstawie analizy zaszytych zmian społeczno-ekonomicznych i ustrojowych na wsi. Niemniej jednak uderza wciąż jeszcze „brak teoretycznych prac naukowych naświetlających ustrojowe aspekty polityki agrarnej PZPR... kojarzenia wzrostu produkcji rolnej z równoczesnym krzewieniem nowych socjalistycznych stosunków wytwórczych”.

Zbiór składa się z dwu części (po 14 wypowiedzi) — w zasadzie różnych autorów — zaczerpniętych (z podaniem źródła) z różnorodnych publikacji (książek, czasopism, materiałów itd.), z których w cz. I zebrano wypowiedzi dotyczące głównych kierunków przemian ekonomicznych, technicznych i socjologicznych zachodzących obecnie na wsi, w cz. II zaś — przemian ustrojowych w rolnictwie polskim.

PIERIEMYKIN W. I., DWORJADKIN N. I.: Ekonomika proizwodstwa maslicznych kultur (Ekonomika produkcji upraw oleistych). Moskwa 1963 Izd. Siel. Litier. Żurn. i Płak., s. 348.

W publikacji omówiono zagadnienia ekonomiki upraw oleistych, w szczególności: słonecznika, lnu oleistego (siemienia lnianego), rzepaku, gorczycy i in., ich porównawczej efektywności w różnych strefach przyrodniczo-ekonomicznych, wydajności pracy, kosztów własnych, rentowności itp. Dużo uwagi poświęcono analizie ekonomicznej efektywności stosowania postępowych metod uprawy (orka, siew, nawożenie, pielęgnacja i sprzęt) oraz upowszechnianiu wysoko wydajnych gatunków (o dużej wartości tłuszczu). Rzecz opracowano we Wszechzwiązkowym Instytucie Naukowo-Badawczym Roślin Oleistych i Aromatycznych.

POHOSKI M.: Migracje ze wsi do miast. Studium wychodźstwa w latach 1945—1957 oparte na wynikach ankiety Instytutu Ekonomiki Rolnej. Warszawa 1963 PWE, s. 242.

Badania oparto na ankiecie IER przeprowadzonej w kilkudziesięciu wsiach na Ziemiach Dawnych; mają one na celu uchwycenie zależności i tendencji zachodzących

dających w procesach migracji ze wsi oraz społeczno-zawodowej aktywności chłopskiej młodzieży męskiej w latach 1945—1957. Po omówieniu strony metodologicznej autor charakteryzuje rozmiary i kierunki migracji do miast, wpływ niektórych czynników demograficznych i gospodarczych na rozmiary wychodźstwa, skład społeczno-zawodowy i wykształcenie wychodźców oraz aktywność społeczno-zawodową chłopskiej młodzieży męskiej. W aneksie zamieszczono dane statystyczne, mapki i wykaz literatury.

SCHMIDT H., GULBRANDSEN O., JENSEN Ch. **Rationelle Investitionen im landwirtschaftlichen Betrieb als Folge einer Marktorientierten Erzeugung** (Racjonalne inwestycje w gospodarstwach rolnych jako skutek rynkowej produkcji rolnej). Dorthmund 1962 Arbeitsgemeinschaft für Rationalisierung des Landes Nordrhein-Westfalen, s. 41.

W nrze 55 wydawnictw Stowarzyszenia Racjonalizacji Pracy (w Nordrhein-Westfalen) umieszczono treść wykładów (wraz z podsumowaniem dyskusji) wygłoszonych na posiedzeniu w dn. 3. IV. 1962 r.: H. Schmidta z Monachium w sprawie odniesienia inwestycji w zachodnio-niemieckim rolnictwie do ogólnego rozwoju gospodarczego; O. Gulbrandsena z Upsali — w sprawie inwestycji w rolnictwie szwedzkim w wyniku dostosowania do ogólnogospodarczego rozwoju Szwecji oraz Ch. Jensena z Kopenhagi w sprawie inwestycji w rolnictwie duńskim i powiązania gospodarki duńskiej z gospodarką światową.

SIGOW I. I.: **Razdielenije truda w sielskom choziajstwie pri pieriechodie k konunizmu** (Podział pracy w rolnictwie w okresie przechodzenia do komunizmu). Moskwa 1963, Izd. Ekon. Litier., s. 264.

Autor postawił sobie zadanie ukazania problematyki naukowej organizacji i podziału pracy w rolnictwie w dobie przejścia do komunizmu, a w szczególności: roli podziału pracy w przekształcaniu produkcji rolnej, racjonalnej specjalizacji przedsiębiorstw rolnych, podziału pracy wewnątrz przedsiębiorstw oraz podziału terytorialnego i gałęziowego, jak też roli podziału pracy w niwelowaniu różnic pomiędzy pracą w rolnictwie i przemyśle, miastem i wsią.

SHEPHERD G. S.: **Marketing farm products — economic analysis** (Handel produktami rolnymi — analiza ekonomiczna). Ames, Iowa 1962, The Iowa State Univ. Press, s. 523.

Czwarte wydanie (pierwsze w 1946 r.) pracy znanego ekonomisty amerykańskiego wprowadza w podstawowe zagadnienia analizy ekonomicznej rynku produktów rolnych, wymieniając jako główne problemy tego rynku: 1. dotrzymywanie kroku popytowi, 2. dostosowywanie go do potrzeb konsumentów, 3. przekazywanie towarów od producenta do konsumenta przy najniższych kosztach pośrednictwa — zasada, która przed wojną przyswieceła pracy całej polskiej spółdzielczości. Stosownie do przyjętych założeń autor analizuje szczegółowo zagadnienia teorii i praktyki rynku rolnego, a w tym: popytu, cen i kosztów. Dalej autor zajmuje się rynkiem ważniejszych produktów rolnych, tj. rynkiem mięsnym (od strony popytu i cen oraz zaopatrzenia i kosztów), mlecznym, masła, drobiu i jaj, zbóż i produktów zbożowych, bawełny, owoców oraz warzyw, w końcowej zaś części różnymi modelami rynku nie wyłączając monopolistycznego.

Sielskochoziajstwiennaja koopieracja w usłowijach kapitalizma (Spółdzielczość rolnicza w warunkach kapitalizmu). Moskwa 1963, Socekiz., s. 352.

Praca zbiorowa wykonana w Instytucie Ekonomiki Światowej i Stosunków Międzynarodowych Akademii Nauk ZSRR daje dość wyczerpujący obraz spółdzielczości rolniczej w wysoko rozwiniętych krajach kapitalistycznych (USA, Wielkiej Brytanii, Włoszech, Szwecji i Japonii) oraz krajach słabo rozwiniętych południowo i południowo-wschodniej Azji, Afryki. Zjednoczonej Republiki Arabskiej i Argentynie.

STANKIEWICZ W. **Konflikty społeczne na wsi polskiej 1918—1920**. Warszawa 1963, PWN, s. 364.

W pracy wykonanej w Instytucie Historii PAN autor oparł swe rozważania w dużej mierze na materiałach archiwalnych polskich i radzieckich, sprawozdaniach sejmowych i organizacji związkowych oraz prasie, wykorzystał także literaturę

z tego zakresu, między innymi pamiętniki. Na tej podstawie było możliwe zbada-
nie różnorodnych konfliktów wsi polskiej, przebiegu i form walki, między innymi
strajków chłopskich, a także wpływów stronnictw politycznych, działających na
wsi organizacji gospodarczych, samorządowych, oświatowych i młodzieżowych.
Autor analizuje również inne konflikty społeczne, nastroje panujące na wsi, sto-
sunek wsi do zagadnień społeczno-gospodarczych i politycznych w latach 1918—
—1920. Wymieniona tematyka została przedstawiona w 3 częściach pracy, a miano-
wicie: w cz. I — rozpatrzono strajki rolne; w II — kwestię agrarną i ruch chłopski;
zaś w III — walki chłopskie i ruch ludowy w okresie wojny 1920 roku. W zakoń-
czeniu podano bogaty wykaz literatury, wykorzystanych źródeł oraz indeks
nazwisk.

**VALARCHÉ J.: Recherches sur la modernisation agricole au Languedoc et
en Vénétie** (Badania nad unowocześnieniem rolnictwa Langwedocji i Wenecji).
Fribourg 1963, Ed. Univ., s. 135. Cahier de l'Institut des Sciences Economiques et
Sociales de l'Univ. de Fribourg — Suisse.

Autor dokonał interesującego porównania dwu systemów rolniczych w obszarze
morza Śródziemnego, a mianowicie na terenie Francji — Langwedocji i na te-
renie Włoch — Wenecji. Położenie geograficzne obu okręgów jest zbliżone, również
czynniki demograficzne i struktura socjalna wykazują wiele analogii. Szczegółowa
analiza sytuacji rolnictwa w obu okręgach została przeprowadzona — z uwzględ-
nieniem podobieństw i różnic — na podstawie oceny rozwoju i modernizacji pro-
dukcji rolnej, reform rolnych i dalszych planów zmierzających do podniesienia
efektywności produkcji rolnej. Publikacja została wydana w zeszytach Instytutu
Nauk Ekonomicznych i Socjalnych Uniwersytetu we Fryburgu (Szwajcaria), który
podjął serię prac dotyczących głównych dziedzin z zakresu nauk ekonomicznych
i socjalnych.

**WASILIEW D. G.: Buchgaltierskij ucziot w sielskochoziajstwiennych priedpri-
jatijach** (Księgowość w gospodarstwach rolnych). Moskwa 1963 Izd. Siel, Litier,
Zurn. i Płak., s. 512

Książka pomocnicza dla techników rolniczych (zatwierdzona przez Zarząd Wyż-
szych i Średnich Szkół Rolniczych Min. Rolnictwa ZSRR) składa się z dwu zasad-
niczych części: I — dotyczącej teorii księgowości, m. in. ogólnej charakterystyki
buchalterii, jej przedmiotu i metody, bilansów, podwójnego księgowania, dokumen-
tacji oraz inwentaryzacji, księgowania podstawowych operacji gospodarczych, kla-
syfikacji kont, rejestrów oraz sprawozdawczości; II — dotyczącej księgowości
w sowchozach i kolchozach a mianowicie organizacji księgowości, sposobów księ-
gowania środków podstawowych trwałych i obrotowych, podstawowego stada,
przedmiotów pracy, pracy i wynagradzania za nią, przedsiębiorstw pomocniczych
nakładów wszelkiego typu i wydatków oraz realizacji produkcji, środków pienięż-
nych i kredytowych, funduszy rezerwowych oraz inwestycji.

W załącznikach podano: klasyfikację podstawowych środków oraz najbardziej
typowe normy dla przedsiębiorstw rolniczych.

Opr. St. K.